Erfenissen uit het verleden van Aruba

Een gereedschappenfabriek in de open lucht

In deze vitrine liggen afslagen, halfproducten en eindproducten van pre-ceramisch gereedschap dat gevonden werd op het terrein te Coashiati.

De pre-ceramische indianen voorzagen in hun voedselvoorziening door te jagen, te vissen en te verzamelen wat de natuur hen bood. Om hun buit te kunnen snijden en villen, hadden ze werktuigen nodig. Die maakten ze bijvoorbeeld van stenen en schelpen. Te Coashiati hebben archeologen een zeer bijzondere archeologische vondst gedaan. Op het terrein werden duizenden stukken diabaas of volgens de moderne benaming doleriet, een donkergekleurd, redelijk splijtbaar gesteente aangetroffen: het afval van de gereedschappenfabriek.

Door Marjanne Havelaar

Ruim twintig jaar geleden bracht Miklos Szabadich Roka een terrein te Coashiati onder de aandacht van de medewerkers van het Arubaanse Archeologisch Museum. Het ging om een strook van ongeveer dertig meter breed en enkele honderden meters lang, die gelegen was in het oosten van Aruba tussen de bergen Gran Tonel en Coashiati, in de omgeving van de Yamanota. Er werden duizenden stukken van het blauwgrijze doleriet gevonden die duidelijk met mensenhanden in aanraking waren geweest. De enorme hoeveelheid artefacten en het feit dat er geen goede werktuigen werden gevonden, leidde tot de conclusie dat het hier wel moest gaan om de plaats waar de indianen hun gereedschappen maakten.

De pre-ceramische indianen maakten verschillende soorten werktuigen, die ze elk voor specifieke werkzaamheden gebruikten. Stenen mesjes werden gebruikt voor het snijden en villen van de jachtbuit, krabbers voor het ontschubben van de vissen, handbijlen voor het kappen van cactussen en takken voor het vuur en vuistbijlen om grote schelpen mee kapot te hakken. Veel gereedschap was multifunctioneel. Een bijl werd ook wel als hamer gebruikt of een mes als krabber.

KLOPTECHNIEK

De indianen maakten hun werktuigen zelf. Zij kenden de zogenaamde kloptechniek om gereedschappen te vervaardigen. Deze techniek houdt in dat er een geschikt stuk steen werd gezocht, het kernstuk. Met behulp van een hamersteen of klopsteen werden net zolang stukken van het kernstuk afgeslagen tot het de gewenste vorm en scherpte had gekregen. Zo werden de kernstukken tot hamers, handbijlen of hakken gevormd. De afslagen stukken werden mesachtige voorwerpen met een zaagvormig snijvlak. Die deden dienst als messen en krabbers.
In het steenafval werden veel kernstukken gevonden, met de bijpassende afslagen eromheen. Het vermoeden bestaat dat het in die gevallen niet gelukt is het gewenste stuk gereedschap te maken en een nieuwe poging is gedaan met een andere steen. De mislukte exemplaren werden ter plaatse op de grond achtergelaten. Welke specifieke kloptechniek door de pre-ceramische indianen op Aruba werd gebruikt, vormt nog onderwerp van onderzoek.
Op het terrein te Coashiati is ook een heel bijzondere vondst gedaan. Er werd een fragment van een ronde klopsteen van het taaiere dioriet aangetroffen. Men gaat ervan uit dat met deze steen als werktuig de afslagen van de kernstukken werden geslagen. Dioriet komt echter niet in de nabije omgeving van de vindplaats voor en moet dus speciaal naar het terrein zijn gebracht. Werktuigen gemaakt van diabaas zijn wel op andere plaatsen op het eiland aangetroffen. Overigens werd later ook bij Dos Playa aan de Noordkust een gereedschappenfabriek aangetroffen. Voor zover bekend zijn Dos Playa en Coashiari de enige werkplaatsen op de eilanden voor de Venezolaanse kust waar werktuigen van diabaas werden gemaakt.

Deze rubriek is tot stand gekomen dankzij de medewerking van de verschillende Arubaanse musea en het Monumentenbureau Aruba. De informatie over het onderwerp van deze aflevering is aangeleverd door het Museo Arqueologico Aruba. Dit is te vinden aan het Irausquinplein in Oranjestad. De openingstijden zijn van acht tot twaalf uur 's morgens en van een tot vier uur 's middags.

Indianen uit de Steentijd

De term Stenen Tijdperk of Steentijd wekt nogal eens verwarring. De benaming is ingevoerd om de periode in de voorgeschiedenis aan te geven waarin mensen gebruik maakten van gereedschappen van steen. Van metaalwinning uit erts was nog geen sprake. Ongeveer 5000 jaar geleden ontdekte iemand ergens in het Midden-Oosten dat er bij het verhitten van een bepaald soort steen een vloeibare substantie loskwam, die bij afkoeling verhardde tot een metaal, koper. Vermengen met tin leverde brons op. Duizenden jaren later leerde men ook ijzer kennen en bewerken.
Men dient zich echter te realiseren dat niet overal ter wereld de Steentijd op hetzelfde moment is ten einde is gekomen. Afhankelijk van de aanwezigheid van erts en de vaardigheden van de mensen verspreidde de kennis over het winnen van metalen zich over de aardbol. Het moge duidelijk zijn dat deze kennis aan geïsoleerde volken lange tijd voorbij ging. Toen de Spanjaarden in 1499 voet aan land zetten op Aruba, was dat voor de Caquetio-indianen de eerste kennismaking met gereedschappen en werktuigen die van metaal waren gemaakt. Tot op dat moment leefden zij dus nog in het Stenen Tijdperk.